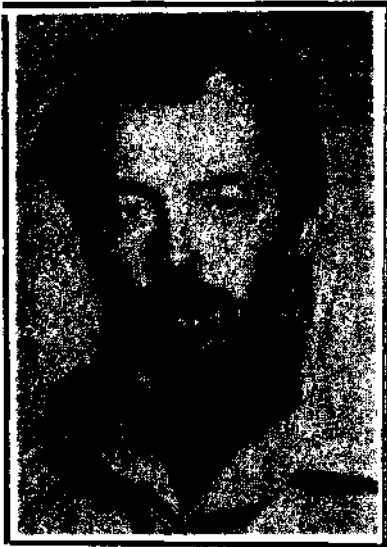

JUOZAS VYTAUTAS VINCĪŪNAS

1979 metų birželio 3 dieną mirė **Juozas Vytautas Vinciusas**, Vilniaus Valstybinio V. Kapsuko universiteto Filosofijos katedros docentas. Katedros kolektyvui ir visai mūsų respublikos filosofų šeimai tai skaudus netekimas.

Jis buvo neeilinis pedagogas, puikus kolega ir draugas. Visi dvasinės veiklos poreiškiai jam, ilgai besigrūmusiam su sunkia, tolydžio progresavusia liga, turėjo ypatingos vertės. Gal todėl viskas, ko jis imdavosi, būdavo pažymėta maksimalaus reiklumo, jautrumo ir aistringumo žyme. Tai pasakytina ir apie jo dėstymą, ir apie mokslinį darbą, ir apie bendravimą su žmonėmis.

Filosofija, kuri daugeliui asocijuojasi su sausomis abstrakcijomis, jam buvo pilnakraujo dvasinio aktyvumo, reikalaujancio visų žmogaus jėgų, sritis. Vilniaus universiteto studentai ir Vakarinio marksizmo-leninizmo universiteto klausytojai ilgai prisimins docentą J. Vinciusą, kuris mokėjo sujaudinti ir jaudrinti klausytojus, skatino juos kūrybiškai mąstyti, mokė atrasti ir išryškinti patį nagrinėjamos problemos „nervą“. Jis niekada neapsiribodavo šaltu, beaistriu žinių išdėstymu, o aktyviai kovojo su įsigalėjusiais mąstymo šampais, priešpastatydamas jiems kūrybišką filosofijos sampratą su josios meile išminčiai, problemiškumui, minties savarankiškumui ir polėkiui. Jaunesnieji dėstytojai mokėsi iš

jo meilės savo profesijai. Jo kūrybiškumas, įtaigi mintis, mokėjimas užmegzti betarpišką ryšį su auditorija, paradoksalus mąstymo stilius ir erudicija puikiai atsiskleisdavo improvizuotame argumentų „mūšyje“ — diskusijoje, į kurią studentai tarsi nejučiomis būdavo įtraukiami. Jis sugebėdavo akivaizdžiai atskleisti skirtumą tarp nekritiškai priimtų, todėl mąstymą kaustančios, ir dispuote gimusios tiesos, tapusios asmeniniu įsitikinimu, žadinančios vaizduotę, įkvepiančios kūrybai.

Tiek dėstydamas, tiek ir savo mokslinė veikla J. Vinciusas buvo ištikimas savo pagrindiniam principui — problemiškumui. 1971 m. apginta disertacija „Kūrybinis pažinimo proceso pobūdis ir jo visuomeninės istorinės prielaidos“, daugelis jo straipsnių („Objektyvioji realybė“, „Idealybė“, „Pažintinis sąmonės aktyvumas“ ir kt.) išreiškė pagrindinį jo mokslinį interesą — domėjimąsi gnoseologine problematika. Tačiau šioji problematika anaipol neišreiškė jo turtingos prigimties galimybių. J. Vinciusas buvo gerai

susipažinęs su sociologijos teorijos, etikos, estetikos, meno ir kultūros istorijos problemomis. Paskutiniaisiais gyvenimo metais nemaža laiko ir energijos jis skyrė tapybai — antrajai savo aistrai.

Kad ir labai daug laiko jis praleisdavęs savo kabinete-bibliotekoje-dirbtuvėje, kur viskas buvo apgalvota sutvarkyta ir turėjo tarnauti rimtam darbui, jo negalėtume pavadinti „kabinetiniu mokslininku“. Jis buvo kupinas meilės gyvenimui. Būdamas ištikimas žmonių santykių tikrumui, mokslo tiesai, jis nebijojo ir nevengė dėl jų pakovoti, atkakliai jų siekti.

Netekę jo mes dar labiau pajutome, koks prasmingas buvo jo stoviškasis optimizmas, nepakantumas vidutinybei, siekis gyventi kuo turiningiau, prasmingiau.

L. Jekentaitė

* * *

Mirtis atėmė iš mūsų vieną ryškiausių ir įdomiausių dėstytojų, kuris savo asmenybės patrauklumu ir mąstymo jėga atskleidė mums gilią žmogiškosios išminties paslaptis.

Užsukę į Universiteto filosofijos katedrą, kurioje J. V. Vinciušas dirbo nuo 1956 m., galime pamatyti ir susipažinti ne tik su filosofu, bet ir tapytoju, išreiškusiu savo kūrybišką prigimtį emocionaliomis drobėmis, kurios sklidingos poetiškų nuojautų, pergyvenimų blyksnių, vedančių nuo formos prie formos, nuo ryškesnio spalvos skambėjimo prie jos atšvaito. Šie paveiksliukai gruboki savo faktūra, laužytų atšvaitų dinamika: kaip ta tamsoje pražydėjusi obelis išreiškia jie prieštarvingus filosofo ir menininko pergyvenimus, kartais net grėsmingai, — dramatiškas asmenybės būsenas.

Kiek kitokį docentą J. Vinciušą matėme auditorijose, kai jis mums dėstė dialektinio ir istorinio materializmo kursus ir speckursus. Būdamas labai kvalifikuotas mokslininkas ir pedagogas, jis negalėdavo pakęsti tingumo, paviršutiniškumo moksle ir mokymesi, dogmatiško galvojiimo, — savo mintis jis pateikdavo kaip pagrindą mokslinei diskusijai. Toks sokratiškas problemos aptarinėjimo būdas duodavo peno naujiems apmąstymams, naujam aptariamoms problemoms suvokimui, komentavimui, nes, docento žodžiais tariant, visada yra ko ir dėstytojiui pasimokyti iš studentų. Labiausiai jam rūpėjusios kūrybinio sąmonės aktyvumo problemos. Pagrindinę problemą dėstytojas siedavo lanksčiomis asociacijomis su daugeliu kitų meno ir mokslo sričių — daile, chemija, kurią buvo studijavęs universitete, psichologija, istorija.

Docentas J. Vinciušas mėgdavo akcentuoti dėstytojo individualybės reikšmę ir vaidmenį mokymo procese. Jis sakydavo, kad užsiėmimų metu svarbiausia yra ne tikrinti tai kas išmokta, bet, savarankiškai mąstant, bandyti pagrįsti, įrodyti išvadų teisingumą metodo logiškumu, teisingumu, išryškinant kiekvienos problemos sudėtingumą ir kitus iš principo galimus sprendimus arba jų variantus. Kiekvienas turįs sau išsiaiškinti, kodėl vieni sprendimai jam priimtini, o kiti — ne. Šiuos savo dėstymo principus J. V. Vinciušas įgyvendindavo nepaprastai organiškai: jie lyg ir glūdėję jo dvasios prigimtyje, charakteryje, kuriam buvo būtinas betarpiškas bendravimas su studentais. Šiame kryptingame visapusiškume, nuoširdžiam troškime „supurtyti“, pažadinti mintis ir įjautrinti jas filosofijos problemų didingumu, slypėjo J. V. Vinciušas vedamų užsiėmimų patrauklumas. Tą liudijusi ir šių užsiėmimų trukmė, o svarbiausia, gausių lankytojų dėmesys, jų noras giliau susipažinti su filosofija ir jos problemomis.

Susitikimai su J. V. Vinciušas mums, studentams, visuomet palikdavo gaivališko entuziazmo, skatinančio pačiam ieškoti ir kurti, poreikį. Gaivališko todėl, kad savo asmenybės jėga ir mąstymo maniera jis buvo svetimas formalizmui ir nekūrybiškumui, kad jis ugdydavo jo sielos skambesiu atliepiančius charakterio bruožus. Tam nebuvo kliūtis ir paskutiniaisiais gyvenimo metais susilpnėjusi sveikata. Jo entuziastingo optimizmo pakakdavo ir moksliniam, ir pedagoginiam darbui, ir tapybai, ir nuoširdžiam bendravimui su kolegomis bei studentais.

Docentas J. V. Vinciušas, ugdes mūsų meilę filosofijai, moksliniam galvojimui, formavęs mūsų asmenybę, jos vertybines orientacijas, — ir šiame veiklos bare paliko dalelę savęs; tai reiškia, kad jo idealai ir siekiai mumyse gyvi.

VVU studentės: M. Aleknavičiūtė, A. Subatavičiūtė